

Вступ

Автор: Дякова Альона Сергіївна

Актуальність дослідження. У Законі України «Про освіту» говориться, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього вибору народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями [32, 3].

Система родинно-сімейного виховання настільки важлива в житті кожної людини й усієї планети, що Генеральна Асамблея ООН, оголосивши 1994 рік Міжнародним роком сім'ї, визначила спільну для всіх країн тему: «Всі ми — одна родина», яка за своїм змістом і суттю відображає взаємозв'язок основного осередку суспільства і вселюдської родини. Генеральна Асамблея ООН постановила що «починаючи з 1994 року, 15 травня щорічно буде відзначатися Міжнародний день родини», підкресливши цим величезне значення сім'ї в фізичному й духовному становленні особистості і суспільства.

Родина є основою держави. Родина, рід, родовід, народ - поняття, що розкривають моральну й духовну сутність, природну послідовність основних етапів формування людини. Від роду до народу, нації - такий природний шлях розвитку кожної дитини, формування її національної свідомості й громадянської зрілості.

Родинне виховання - перша природна і постійно діюча ланка виховання. Без докорінного поліпшення родинного виховання не можна домогтися значних змін у подальшому громадянському вихованні підростаючих поколінь. У сім'ї закладається духовна основа особистості, її мораль, самобутність національного світовідчуття і світорозуміння.

Соціальне, сімейне і шкільне виховання повинно здійснюватися у нерозривній єдності.

«Сімейне виховання (те ж саме — виховання дітей у сім'ї) — спільна назва для процесів впливу на дітей з боку батьків та інших членів сім'ї з метою досягнення бажаних результатів» [92, 99].

Серед усіх геніальних винаходів людства одне з провідних місць посідає сім'я, родина — група людей, що складається з чоловіка, жінки, дітей та інших близьких родичів, які живуть разом [68, 29]. Саме вона є тим могутнім соціальним феноменом, який найчастіше об'єднує людей у родинне гніздо на основі шлюбних і кровних взаємозв'язків. Тож не дарма кажуть: коли міцна сім'я, то й сильна держава. Тобто, сім'я — це святий вузол в суспільстві. Тому й виховний вплив родини на формування і етнізацію особистості, на щоденне наше буття переоцінити неможливо.

Сім'я — найкраща вихователька підростаючих поколінь за всіх часів і народів. Справжня сім'я є совістю, честю та доблестю, національною гордістю кожного народу, нації, надбанням педагогічної культури людства.

Родовід вихователів йде від матері, від батька, від сім'ї. Спільними зусиллями кожного народу протягом своєї багатовікової історії створена власна, національна виховна система, наділена як загальнолюдськими здобутками, так і самобутніми творчими знахідками. Лише

в сім'ї, під керівництвом та з допомогою батьків дитина пізнає навколишній світ у всіх його складностях і багатогранних виявленнях, тут проходить її громадське становлення, формується світогляд та естетичні смаки.

Здійснюючи раннє родинне виховання, батьки створюють умови для повноцінного фізичного та психічного становлення особистості, забезпечення дитині почуття захищеності, рівноваги, довіри, формують активне, зацікавлене ставлення до оточуючого середовища. З сім'ї починається дорога і до школи. І вже тоді — життєву дорогу ведуть два розуми, два досвіди: сім'я і школа.

У шкільному віці основою родинного виховання є формування в дітей гуманістичної моралі, естетичної культури, готовності до праці, до захисту рідної землі, патріотичних почуттів.

Батьки всіляко сприяють формуванню в дітей національної свідомості та самосвідомості, національного менталітету.

Родина дає школярам уявлення про зовнішню і внутрішню культуру людини, виконує шанобливе ставлення до матері і батька, до старших, милосердя у ставленні до немічних, калік, сиріт, вдів та інших, формує уявлення про загальнолюдські моральні цінності, привчає до добросовісної праці, поваги до людей праці.

У педагогічній науці репрезентовано чимало книг і статей про сімейне виховання, наприклад, англійське, німецьке, французьке. Але, на превеликий жаль, до цього часу не створено жодної наукової про характеристичні риси української національної системи родинного виховання.

Нинішні обставини національного відродження та подальшого розвитку духовної культури українського народу, зумовили гостру потребу в активізації науково-дослідної роботи саме в цьому напрямі.

М. Стельмахович пише, що педагогіку творить народ, а науковці, вчителі, тільки її досліджують, дають теоретичне та наукове тлумачення, обґрунтування. З огляду на це педагогіку, а тим більше родинну, в кабінеті писати неможливо. Дійсно, наукова педагогіка народжується на ґрунті народної педагогіки, а тому вона обов'язково наділена певними національними рисами, тобто є національною педагогікою [103; 106; 109].

Українська родинна педагогіка — заповіт і заповідник українського духу. Відданість її українству аж ніяк не означає зневагу до інших народів і націй. Досить згадати, що за всю свою багатовікову історію український народ ніколи нікого не завойовував і не поневолював. Народ осуджує тих, хто не виконує батьківських обов'язків і застерігає від помилок, що виникають через їх нехтування. Народна педагогіка наголошує, що чим вищий авторитет батьків в очах дитини, тим сильніше вони впливають на формування її поведінки, почуттів, різноманітної діяльності. Діти поважають батьків вимогливих і справедливих, чуйних і уважних до дитячих потреб і запитів, тактовних і витриманих, ініціативних в організації різних корисних справ - як дитячих, так і родинних та громадських. Батьки найперші вихователі. Вони насамперед відповідають перед власною совістю, народом, державою за виховання дітей. Проблему родинного виховання на народних традиціях треба вважати найголовнішою не лише в системі освіти, а й у всьому ідейно-моральному, культурному житті суспільства.

Концепція сімейної педагогіки, тобто наукові теорії і основні напрямки, навіть при різних

суспільних ладах і в різні історичні епохи, зовнішньо залишалися незмінними. Вони включали формування загальнолюдських цінностей і таких якостей, як чесність і честь, гідність і благородність, любов до людей і працелюбство, та ін. Про стосунки між батьками і дітьми і про напрямки сімейного виховання писали ще Аристотель, Г. Сковорода, Я. А. Коменський, Ж. Ж. Руссо, Г. Песталоцці та ін.

Важливого значення даній проблемі надавали Я. Корчак, О. Барвінський, М. Барановський, А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський, К. Ушинський, М. Стельмахович.

Серед сучасних дослідників варто відзначити В. Костіва, Б. Нікітіна та Л. Нікітіну, Л. Орбан, М. Г. Стельмаховича, та ін.

Однак майже не знаходимо досліджень з проблеми родинного виховання, зокрема, шляхів оптимізації взаємодії школи і родини учня не аналізується вплив сім'ї на підготовку дитини до школи. Деякі автори визначають фізичну готовність дитини до школи (О. Анищенко, Т. Доронова, Т. Комарова, Б. Нікітін, Л. Нікітіна), психічну готовність (Л. Артемова, Л. Божович, Б. Бране, В. Котирло, Е. Кравцова, С. Штребел та ін.) та навчальну (І. Барташнікова, О. Барташніков О. та ін.).

Майже не зустрічаються і дослідження з проблеми взаємодії вчителя з батьками школярів не тільки у процесі підготовки дитини до школи, а й у процесі подальшого виховання та навчання дитини в школі.

Актуальність дослідження, його соціально-педагогічне значення, недостатня теоретична і методична розробка зумовили вибір теми самоосвітньої роботи «Співпраця сім'ї та школи».

Мета дослідження полягає у визначенні шляху оптимізації співпраці родини і школи у розвитку навчально-виховного процесу в початкових класах молодшого школяра.

Завдання дослідження:

- проаналізувати стан проблеми родинного виховання в педагогічній теорії та практиці;
- виявити умови, що впливають на ефективність підготовки дитини до навчального процесу в школі;
- показати значення співпраці родини і школи в ефективній організації навчально-виховного процесу в початкових класах.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у виявленні та систематизації знань про родинне виховання, напрямки та умови ефективної співпраці родини та школи в процесах підготовки дитини до навчання в школі та організації навчально-виховного процесу в початкових класах.

Практичне значення одержаних результатів визначається актуальністю проблеми та ступенем її опрацювання і полягає в тому, що розроблені напрямки підготовки дитини до школи можуть використовувати батьки, вчителі початкових класів, вихователі дошкільних закладів.

□

□

